

Rapport fra kulturhistorisk registrering

Deltaljreguleringsplan for
Moysand Camping
Grimstad kommune
Gnr. 25 og 39

AUST-AGDER
FYLKESKOMMUNE

Kommune:	Grimstad		
Gardsnavn:	Eskedal Søndre og Moi		
Gardsnummer:	25 og 39		
Bruksnummer:			
Tiltakshaver:	Sverre Halvorsen AS		
Adresse:	Kirkegeten 1 b, 4878 Grimstad		
Konsulent:	Navn på konsulentselskap		
Navn på sak:	Moysand Camping		
Saksnummer:	2010/3755		
Registrering utført:	28.09.2016	Ved:	Ingvild Paulsen
Rapport utført:	28.10.2016	Ved	Ingvild Paulsen
Tidsforbruk:	For- og etterarbeid: 10 timer Feltarbeid inkl. kjøring: 6 timer		
Autom. fredete kulturminner i området:	Id nummer: 4104, 4105 og 13467		

Sammendrag og faglige konklusjoner:

Det er foretatt registrering av kulturminner i planområdet for Moysand Camping. Det ble ikke påvist nye automatisk fredete kulturminner i planområdet.

Eksisterende registreringer ble kontrollert og kartfesting oppdatert. Plasseringen til gravfelt id 13468 og gravfelt 4105 av kulturminnene ble justert betraktelig. I forhold til gravfelt 4105 var det opprinnelig registrert tre gravhauger hvorav to opprinnelig ble betraktet som usikre. De to usikre og trolig litt utydelige gravhaugene ble ikke gjenfunnet. Når gravhaugene ble registrert var det skog i området, nå var det campingvogner. Det ble ikke foretatt undersøkelser i marken for å påvise kulturminner.

Gravhaug 4105-1 synes å være hel, men noe masse har blitt påfylt og campingvogner med tilbehør er plassert tett inntil haugen.

Innhold

Bakgrunn for planen.....	3
Området	4
Kulturminner/kulturmiljø og grunnlaget for kulturhistorisk registrering	5
Dokumentasjon	7
Registreringen	7
Automatisk fredete kulturminner	8
Gravminne rundrøys Moiodden Id: 4104	8
Gravfelt Moيسان Id: 4105	10
Gravminne rundrøys Moiodden Id: 13467	12
Konklusjon.....	13

Forsidefoto: foto av gravhaug id: 410 5

Bakgrunn for planen

Reguleringsplan for Moيسان camping legger til rette for utvidelse av campingområde, mulighet for bygging av nytt servicebygg samt økt tilrettelegging for allmennhetens interesser.

Innenfor planområdet er det kjent flere gravminner (ID4104, 4105 og 13467). I Askeladden er siste kontrollregistrering gjennomført i 17.7.1965, knytta til registrering i forbindelse med utarbeidelse av økonomisk kartverk.

Informasjonen om tilstand, beskrivelse og kartfesting for de registrerte kulturminnene er ikke oppdatert siden 1965. Seksjon for kulturminnevern har synfart kulturminnene og vurderer at det er nødvendig med en miljørevisjon av informasjonen om disse kulturminnene. I tillegg er det nødvendig med en supplerende arkeologisk registrering i deler av planområdet. Miljørevisjon omfatter en kontroll av informasjonen av allerede kjente kulturminner, sammen med eventuelle utfyllende registrering av tidligere registrerte områder. Kontrollregistrering av kjente kulturminner omfatter undersøkelser som en oppdatering av kartfesting, beskrivelse av kulturminnet, tilstandsvurdering mm. Disse dataene registreres i Askeladden.

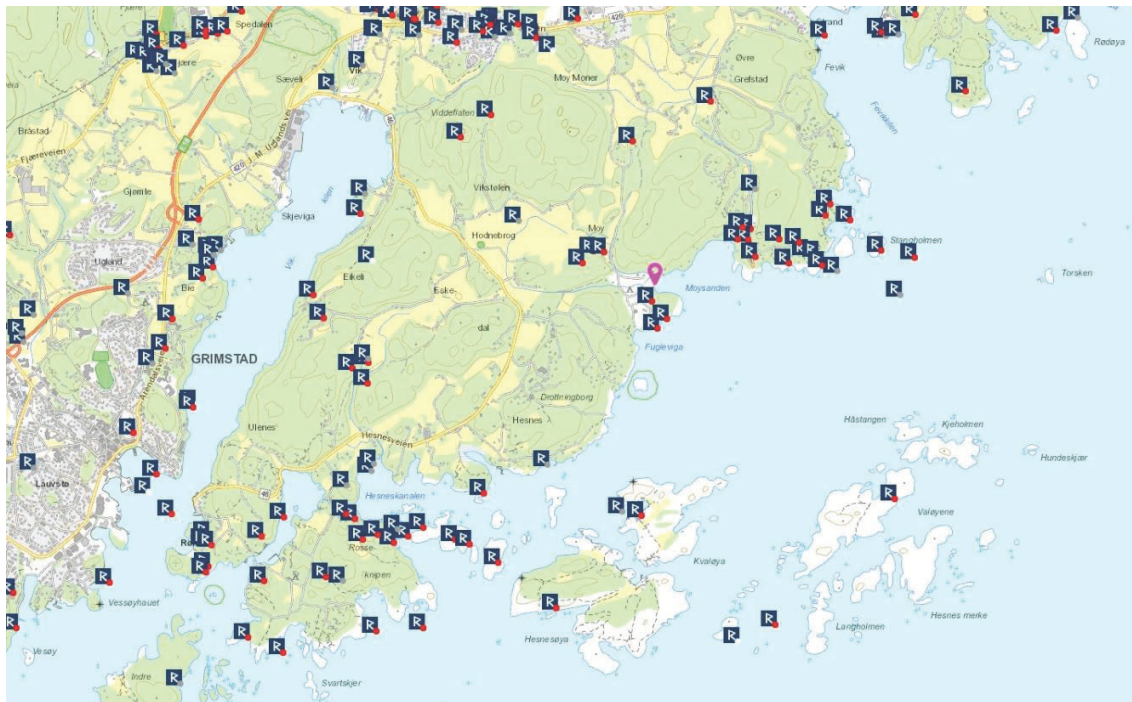
Det er i første rekke visuell overflateregistrering som er mest aktuelt. Dette vil medføre minimale inngrep i marka. Begrunnelsen for undersøkelsene er hjemlet i kulturminnelovens § 9, hvor fylkeskommunen er forpliktet til å undersøke om større offentlige og private tiltak kan komme i konflikt med hensynet til automatisk fredede fornminner.

Området

Moysand ligger på østsiden av Hesneshalvøya, mellom Fevik og Vikkilen. Det er kjent en rekke kulturminner fra forhistorisk i dette området, spesielt knyttet til jordbruksbosetning i jernalder, men også eldre spor etter bosetning fra steinalder. Rett nord for Moysand ligger Grefstad og Grefstadvika med mange gravminner. På sørsiden av veien ned til Campingplassen, vest for planområdet, er det registrert tre lokaliteter med gravminner fra jernalder: gravfelt på Honnebrog (id: 4111), gravfelt på Grevstad øvre (id: 4118), og gravminne på Perlingshaug (id: 33155)

Planområdet omfatter campingplassområdet, med grøntarealer som omfatter strandareal og Moyodden som består av svaberg. Innenfor planområdet er det registrert tre gravminner gravfelt på Moysanden med tre gravhauger (id: 4105), Gravfelt med to gravrøyser (id: 13467), og en enkelt gravrøys (id 4104).

Figur 1 Kart over kulturminner i området omkring Moysand camping

Kulturminner/kulturmiljø og grunnlaget for kulturhistorisk registrering

Kulturminneloven (av 1978) har til hensikt å ivareta og forvalte landets kulturminner og kulturmiljøer både som del av vår felles nasjonale kulturarv og identitet og som et ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Jmfør kulturminnelovens § 2 defineres kulturminner som alle spor etter menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø. Dette omfatter også lokaliteter som kan knyttes til historiske hendelser, tro eller tradisjon. I samme lovtekst defineres kulturmiljø som områder hvor kulturminner er en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturminnelovens § 4 setter et skille i vernestatus ved årstallet 1537 e. kr. (Reformasjonen). Kulturminner som kan dateres til før 1537, dvs. forhistorisk tid eller middelalder, defineres som automatisk fredet. Kulturminner som kan dateres til 1537 og senere kalles nyere tids kulturminner. Nyere tids kulturminner er ikke automatisk fredet, med unntak av stående byggverk med opprinnelse i perioden 1537-1649, samt skipsfunn og samiske kulturminner som er eldre enn 100 år. Da nyere tids kulturminner kan ha varierende grad av verneverdi, vil de kunne bli vedtaksfredet jmfør § 15, 19 og 20 i kulturminneloven, eller reguleres til bevaring. Jmfør § 3 i kulturminneloven skal ingen kulturminner med vernestatus automatisk fredet utsettes for tiltak som på noen måte kan føre til forstyrrelser eller skjemming – med mindre tillatelse er gitt i henhold til § 8 – *Tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner*.

De aller fleste automatisk fredete kulturminner som registreres i Aust-Agder er spor etter bosetning, dyrkning og jernutvinning fra forhistorisk tid eller middelalder. Bosetningsspor vil typisk være redskaper og avslag av flint og bergart, ildsteder, kokegroper og stolpehull. Rester etter dyrkning vil ofte være rydningsrøyser, fossile dyrkingslag eller åkerreiner. Spor etter jernutvinning sees gjerne i form av kullgroper, ovnstuffer eller slagghauger. Andre typer kulturminner som også forekommer i Aust-Agder er gravminner som gravhauger, gravrøyser og flatmarksgraver, samt gamle veifar i form av hulveisystemer.

Selv om man kjenner til et mangfold av automatisk fredete kulturminner over hele landet, er det anslått at kun 10-15 % av alle landets kulturminner er kjent og registrert. De øvrige kulturminnene er ikke synlige på markoverflaten eller har bare ikke blitt registrert.

Mange av de tidligere registrerte automatisk fredete kulturminner er kartfestet på Økonomisk kartverk og er markert med en rune-R. En del kulturminner er også innlemmet i andre kartverk og kartdata. I Riksantikvarens nasjonale kulturminnedatabase, Askeladden, er det samlet og kartfestet en stor del av landets kulturminner. Dette er ikke en allment tilgjengelig database, og adgang er i stor grad forbeholdt nasjonale og regionale myndigheter, landets kommuner og andre parter i planleggingsprosesser. Aust-Agder fylkeskommune har kjennskap til en rekke kulturminner som ennå ikke er lagt inn i Askeladden. I tillegg er en rekke bygninger oppført før 1900, lagt inn i det såkalte SEFRAK-registeret.

Fordi man regner med at et stort antall av landets kulturminner ikke er kartfestet eller tidligere registrert, er offentlig forvaltning og arealplanlegging avhengige av selv å påvise og hente ut den nødvendige informasjon om kulturminner for å kunne utføre de lovpålagte oppgavene som kulturminneloven § 9 (*Undersøkelsesplikt m. v.*) fordrer. Dette medfører at den regionale kulturminnevernmyndighet (fylkeskommunene) må foreta undersøkelser i de områder som berøres av reguleringsplaner, byggeplaner og lignende tiltak.

Hovedperioder	Underperioder		Datering
Eldre steinalder (mesolitikum)	Tidligmesolitikum	Fosnafasen	9500-8250 f.Kr.
	Mellommolitikum	Tørkopfasen	8250-6350 f.Kr.
	Senmesolitikum	Nøstvetfasen	6350-4650 f.Kr.
		Kjeøyfasen	4650-3800 f.Kr.
Yngre steinalder (neolitikum)	Tidligneolitikum	TN	3800-3300 f.Kr.
	Mellomneolitikum	MNa	3300-2700 f.Kr.
		MNb	2700-2350 f.Kr.
Senneolitikum	SN	2350-1700 f. Kr.	
Bronsealder	Eldre bronsealder	Periode I-III	1700-1100 f.Kr.
	Yngre bronsealder	Periode IV-VI	1100-500 f.Kr.
Jernalder	Eldre jernalder	Førromersk jernalder	500 f.Kr. - Kr. F.
		Eldre romertid	Kr. F. - 200 e. Kr.
		Yngre romertid	200-400 e.Kr.
		Folkevandringstid	400-570 e.Kr.
	Yngre jernalder	Merovingertid	570-800 e.Kr.
		Vikingtid	800-1000 e.Kr.
Middelalder			1000-1537 e.Kr.
Nyere tid			1537 e.Kr. - nåtid

Tabell 1: Oversikt over periodeinndeling.

Overflateregistrering

Planområdet ble overflateregistrert. Overflateregistrering er en metode brukt i utmark for å påvise automatisk fredede kulturminner som er synlige på markoverflaten. Registreringen foregår ved at arkeologen søker gjennom reguleringsområdet, for å finne strukturer som er synlige. For eksempel gravhauger, hustuffer, fangstgroper og lignende.

Det ble ikke ansett som nødvendig å foreta prøvestikk med spade etter ikke-synlige automatisk fredede kulturminner fordi ingen deler av planområdet ble vurdert til å ha potensial for funn av steinalderlokalteter.

Ved registreringen ble det brukt GPS og håndholdt datamaskin med reguleringsplan inntegnet i kartgrunnlaget. Dette utstyret er viktig ved innmåling av kulturminner, men er også nyttig for navigering i utmark og skogsområder.

Dokumentasjon

GPS og pda

Det ble benyttet pda Panasonic Toughbook CF-U1 utstyrt med ArcPad 10, og tilkoblet CPOS GPS, type ALTUS APS-3. Registreringsområdet var inntegnet på elektronisk kart med et valgt bakgrunnskart for navigering.

Generelt om dokumentasjon

For nye kulturminner blir/ble standard prosedyre fulgt, der alle automatisk fredete kulturminner blir/ble lagt inn i Riksantikvarens nasjonale kulturminnedatabase Askeladden. Alle kulturminner blir/ble målt inn og kartfestet med polygon som viser den faktiske utstrekningen av kulturminnet, dette gjelder det som kalles enkeltminnenivå i Askeladden. Lokalitetsnivå i Askeladden omfatter selve kulturminnet (enkelminnet) sammen med viktige landskapsformer som gir kulturminnets dets identitet. Alle registreringer blir/ble etterbehandlet på kontor før innlasting i Askeladden.

Under graving av prøvestikkene, ble det gravet mekaniske lag, men i stratigrafiske lag der dette fantes. Lagene har blitt beskrevet og funn har blitt knyttet til sitt funnlag. Alle funn har blitt vasket og raskt gjennomgått, se vedlagt funnliste. Alle funn har blitt fotodokumentert, se fotovedlegg. Funnene har så blitt lagt i poser i henhold til prøvestikk, lag i prøvestikk og hvilken lokalitet de tilhører. Funnene vil bli overlevert til Kulturhistorisk museum i Oslo, der eksperter på funn fra steinbrukende tid vil datere funnene mer nøyaktig.

Kulturminnene ble dokumentert gjennom beskrivelse, foto og innmåling. Det ble ikke utført noen skissetegninger. Alle foto er registrert med FotoStation, der informasjon om fotoet er lagret i bildefilen. Ingen fotoliste ligger vedlagt. Et utvalg av foto følger rapporten, og alle foto er lagret hos fylkeskommunen.

Registreringen

Planområdet omfatter campingplassen som i hovedsak ligger på en flate med på innsiden av stranden og med en liten bekk. Dette området har vært campingplass siden 1950-tallet og har vært planert og tilrettelagt for campingturister siden da. Det er ikke sannsynlig at det er bevart ikke- kjente kulturminner i disse områdene.

Mot havet i sør hever terrenget seg med kupert terreng av knauser og bart fjell. Planområdet østlige del består av Moyodden som i hovedsak består av svaberg og knauser. På toppen, og vestsiden av Moyodden er det et flatere område med tett vegetasjon. Dette området er ikke tidligere undersøkt med hensyn til automatisk fredete kulturminner og ble befart.

Foto 1 Utsikt fra Moyodden mot sør

Området som ble befart var småkupert med en god del stein i dagen og enkelte våtere partier med myr. Vegetasjonen var stedvis svært tett og det var vanskelig å både se og bevege seg. Det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner i området.

Foto 2 Tett vegetasjon på vestsiden av Moyodden

Automatisk fredete kulturminner

Innenfor planområdet er det registrert tre gravminner gravfelt på Moisanden med tre gravhauger (id:, 4105), Gravfelt med to gravrøyser (id: 13467). og en enkelt gravrøys (id 4104).

Automatisk fredete kulturminner i planområdet ble kontrollregistrert, tilstand ble registrert og dokumentert og kartfesting ble oppdatert. Alle innmålingene ble foretatt med RTK FIX.

Gravminne rundrøys Moiodden Id: 4104

KulturminneID	Typeld	Art	Navn	Vernestatus	HasGeometry	Title
4104-1	Enkeltminne	Gravrøys	Gravrøys	AUT	NEI	4104-1 Gravrøys
4104	Lokalitet	Gravminne	Moiodden	AUT	JA	4104 Moiodden

Enkeltminne 4104-1

Beskrivelse: Rundrøys. Klart markert. Består hovedsakelig av mindre bruddstein, enkelte rundkamp innimellom. Krater i midten, der noe ekstra steiner bygget opp i S-kanten, d 1,2m, dybde 0,9m. Røysen er litt mosegrodd. D 9m, h 1m.

Tilstand: Sti går over nordvestre kant av røys, ellers tilnærmet uendret siden registreringstidspunkt.

Kartfesting justert, tilnærmet ingen endring.

Foto 3 Gravrøys 4104 med utsikt mot sørøst

Foto 4 Gravrøys 4104

Gravfelt Moisanden Id: 4105

KulturminneID	Typeld	Art	Navn	Vernestatus	HasGeometry	Title
4105-1	Enkeltminne	Gravhaug	Gravhaug	AUT	NEI	4105-1 Gravhaug
4105-2	Enkeltminne	Gravhaug	Gravhaug	AUT	NEI	4105-2 Gravhaug
4105-3	Enkeltminne	Gravhaug	Gravhaug	AUT	NEI	4105-3 Gravhaug
4105	Lokalitet	Gravfelt	Moisanden	AUT	JA	4105 Moisanden

Beskrivelse lokalitet: Lengst i N: 1. Rundhaug. Klart markert. Sterkt sandholdig. Avlangt krater i midten orientert Ø-V, l 2,6m, br 1,1m, dybde 0,2-0,5m. I krateret ligger en bruddstein, l 0,7m, br 0,4m, tykkelse vanskelig å fastslå da den er delvis dekket av jord. Haugen er bevokst med høye grantrær, mindre løvtrær og lyng. D 15m, h 1,5m. 20m SSØ for 1: 2. Rundhaug. Temmelig uklart markert. Sandholdig. Forsenkning imidten, d 1,5m, dybde 0,3m. Haugen er tett bevokst med gran og løvtrær. D 5m, h 0,5m. 8m VSV for 2: 3. Rundhaug. Markering som 2. Forsenkning i midten, d 1,5m, dybde 0,3m. Fra forsenkningen er gravet en liten renne i NV-retning. Haugen er bevokst med lyng og høye grantrær. D 7m, h 0,5m. Haugene 2 og 3 kan være noe usikre som forninner.

Tilstand haug 1, 4105-1, Gravhaugen ligger inneklemt mellom campingvogner og anlegg i tilknytning til disse. I sørvest er det påfylt noe masse som danner en terrasse som fungerer som fundament for campingvogn. i Vest en asfaltert gangvei i kant med haugen. Haugen ser ut til å være hel, men registrert bruddstein i toppen er fjernet og krateret er utjevnet/fyllt igjen. Haugen er gressbevokst og har slitasjeskade med hull i dekket på toppen av haugen. Sikringssonen er fullstendig tildekket av campingvogner, hageanlegg og diverse.

Foto 5 Foto 5 Id: 4105-1 gravhaug inneklemt mellom campingvogner, masse påfylt. Bilde mot sør.

Foto 6 Id: 4105-1 gravhaug inneklemt mellom campingvogner, bilde mot nordøst-

Tilstand haug 2, 4105-2: Tapt/fjernet- Ikke gjenfunnet.

Haug ikke gjenfunnet. Opprinnelig registrert som usikker. På Campingplass med faste vogner med tilbygg, plattinger o.l.

Tilstand haug 3, 4105-3: Tapt/fjernet- Ikke gjenfunnet.

Gravhaug ikke gjenfunnet på Campingplass. Haugen er opprinnelig registrert som usikker. Området er bebygd med campingvogner, tilbygg, plattinger o.l.

Det er gjort arkivsøk lokalt og i fotoarkivet hos Kulturhistorisk museum for å finne materiale som kunne avklare hvordan gravhaugene så ut når de ble registrert.

Gravminne rundrøys Moiodden Id: 13467

KulturminneID	Typeld	Art	Navn	Vernestatus	HasGeometry	Title	
13467-1	Enkeltminne	Gravrøys	Gravrøys	AUT	JA	13467-1 Gravrøys	
13467-2	Enkeltminne	Gravrøys	Gravrøys	AUT	JA	13467-2 Gravrøys	
13467	Lokalitet	Gravfelt	Moiodden	AUT	JA	13467 Moiodden	

Beskrivelse lok: Lengst i N: 1. Rundrøys. Klart markert. Består av bruddstein og rundkamp. Noe avlangt krater i toppen, orientert Ø-V, l 1,9m, br 1,4m, dybde 0,5m. Røysen noe utrast mot S. Steinene kun lavgrodde. D 6m, h 0,6-0,7m. 4m S for 1: 2. Rundrøys. Klart markert. Bygd av rundkamp og bruddstein, men her er steinene gjennomgående mindre enn i 1. Røysen er svært regelmessig. I toppen krater, d 2m, dybde 0,6m. Bevokst med enkelte bringebærbusker, steinene kun lavgrodde. D 9m, h 1-1,5m.

Tilstand røys 13467-1- skadet

Lite hull 1x1 m 30 cm dypt gravd i kant av røys mot vest, noe utrast mot sør. Campingvogn med platting og tilbygg i sikringssonen mot nordvest.

Foto 7 gravrøys 1 er noe utrast, foto mot sør

Tilstand røys 13467-2 Skjemmet

Det er 3 mindre groper i toppen av røysa, dia 30-50 cm. Knyttnevestore steiner og jord fra røysa lager små krater. Det at jord ligger igjen tyder på at inngrepene er relativt nye. Årsak til skadene er vanskelig å avgjøre, det kan være metallsøkere eller det kan være spor etter fjerning av vegetasjon som einer eller lignende.

Kartfesting: kartfesting ble oppdatert og justert flere meter mot sør.

Foto 8: Til venstre liten grop i 13547-2, til høyre gammel og ny kartfesting

Konklusjon

Det er foretatt registrering av kulturminner i planområdet for Moysand Camping. Det ble ikke påvist nye automatisk fredete kulturminner i planområdet.

Eksisterende registreringer ble kontrollert og kartfesting oppdatert. Plasseringen til gravfelt id 13468 og gravfelt 4105 av kulturminnene ble justert betraktelig. I forhold til gravfelt 4105 var det opprinnelig registrert tre gravhauger hvorav to opprinnelig ble betraktet som usikre. De to usikre og trolig litt utydelige gravhaugene ble ikke gjenfunnet. Når gravhaugene ble registrert var det skog i området, nå var det campingvogner. Det ble ikke foretatt undersøkelser i marken for å påvise kulturminner.

Gravhaug 4105-1 synes å være hel, men noe masse har blitt påfylt og campingvogner med tilbehør er plassert tett inntil haugen.

Foto 9 Gravhaug id:4105-1 markert med sikringsone på flyfoto

Rapport ferdigstilt
Arendal 28.10.2016

Ingvild Paulsen (sign.)

Vedlegg:

Kart: Kart som viser planomriss og ny og gammel kartfesting av kulturminner.

Litteraturliste:

- Andersen, B. G. 1976 - *Hove. Naturinvertering*. Rådet for Hove leir og friluftssenter.
- Bang-Andersen, Sveinung. 2005 – *Datering i Norsk Arkeologisk Leksikon*. Einar Østmo og Lotte Hedeager (red.). Pax Forlag A/S. Oslo.

